

РЕТРОДЕТЕКТИВ

ЛОРА ПІДГІРНА

ІНЕСА ПУТЕ.
ПАНЯНКА-ДЕТЕКТИВ З ПРОСКУРОВА

ВЄЖА
МІЦЕРВИ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2023

1

ХРАНЦУЗЬКА МАМЗЕЛЬ

1905 рік, осінь
Проскурів, Подільська губернія

28 жовтня, о 13:50, ще здалеку подавши протяжний свист, сповільнивши рух і благодушно попахуючи білою парою, до залізничної станції Проскурів прибув кур'єрський потяг із Відня.

Для розбурханої уяви місцевого панства, що саме зібралося на пероні, то був не просто поштовий потяг, котрий зупинявся на якусь мить, щоб поспіхом завантажити кореспонденцію і рушити собі далі. То був майже свій, власний, проскурівський «Східний Експрес», від якого ра-

зом із терпким запахом шпальної смоли, гару та мастила віяло захопливим духом мандрів, найсвіжіших новин, зокрема політичних і модних, яких так бракує провінції...

Цей дух насиченого європейського життя, подорожей та пригод в уяві шляхетної публіки перебивав усе навколо. Навіть аромати кави, анісу та фірмової печеної качки з яблуками, що о цій порі завше долинали з кухні вокзальної ресторації, куди задубіле на холоді панство попрямує вже за кілька хвилин, щоб відігритися і пообідати.

Ошатно вбрані чоловіки та загорнуті в хутра жінки майже театральню стилили розмову й завмерли, поки робітники вокзалу в синій казенній формі приймали посилки, пакунки з журналів, газетами та листами, які їм подавали з відчиненого вагона. Вправно ловлячи їх, вантажники одразу старанно вкладали пакунки на дерев'яний настил візка. Машиністу завжди було ніколи: три хвилини на все про все! Тож висунувшись по пояс у тісне віконце кабіни, він добірною лайкою підганяв вантажників, а також шляхового обхідника, що занадто неспішно рухався вздовж потяга, поправляючи гайки на колесах та постукуючи молотом по шпальних гвіздках. Однак пу-

бліка на пероні не звертала жодної уваги на ці не вельми культурні вигуки. Усі присутні зачаровано спостерігали за дійством, на яке очікували від самого ранку.

У цій нехитрій атракції полягав сенс місцевого буття. Саме воно збирало тут шляхетних мешканців Проскурова, бо було своєрідною світською розвагою. Особливо для незаміжніх пань та панянок.

Секрет полягав у тому, що в такій кількості в певний день і час кращі чоловіки Проскурова збиралися лише тут, а отже, перон проскурівського залізничного вокзалу мимоволі перетворювався на місце, де прекрасна стать могла невимушено продефілювати, демонструючи новий капелюшок, сукню чи хутрянку мантилью, а також вміння делікатно підтримати чи завершити розмову. Словом, похизуватися своїми кращими сторонами, впасти в око чоловікам, привернути увагу найзавидніших парубків містечка.

Сьогодні променада до проскурівського вокзалу для багатьох панянок перетворився на справжню лотерею: серед присутніх, очікуючи на свою кореспонденцію, незворушно й зосереджено стояв елегантний красень-вусань і улюбленець долі, затятий мисливець і просто

до чорта заможний чоловік, сорокалітній граф Юзеф-Миколай Потоцький. Нагода зустріти його в щоденному бутті Проскурова, а тим паче просто на пероні вокзалу для проскурівчан зводилася до пшику, бо граф мешкав у Антонінах — своїй «маленькій Англії», яку звів просто посеред волинського болота.

Граф був давно й безнадійно одруженим. Блискучу партію для нього в житті сімейному склала Гелена Радзивілл, одна з найродовитіших і найзаможніших спадкоємиць Російської імперії. Що б там не патякали злі язики про їхній шлюб, котрий передовсім іменували злиттям двох давніх родів та капіталів, Потоцький поєднав свою долю з Геленою, піддавшись суто романтичним почуттям, бо цілковито міг їх собі дозволити. Зрештою, Потоцькі й самі були заможні та родовиті. Так кохання притягнуло кохання, а гроші пішли на гроші.

Щоправда, графиня не любила провінцію, тож більшу частину року насолоджувалася світським життям у Санкт-Петербурзі. Тим часом граф тільки вряди-годи навідувався до столиці, щоб взяти участь у засіданні Державної Думи та виконати подружній обов'язок, а зазвичай холостякував в Антонінах, знаходячи втіху серед

розкоші та природи неймовірної краси, у вишуканому товаристві та усіляких чоловічих забавах, як от *par force*, пильнуючи бізнес та дбаючи про маєтність, або ж мандрував, віддаючись своїм численним екзотичним захопленням.

У Проскурів він навідувався хіба що до свого повіреного чи в якихось справах. А цього холодного осіннього дня на перон вокзалу його привела нагальна потреба терміново отримати з рук в руки важливі папери, що прибули з віденським потягом, і які не мали бовтатися поштовим шляхом чи в сумці його повіреного ще кілька днів, допоки потраплять до Антонін.

— Федько! — гукнув до свого помічника машиніст, тим самим виводячи присутніх на пероні із заціпеніння. — Не забудь про хранцузьку мамзель! Вона ж до Проскурова з нами їхала? А то прогавить і поїде далі, аж до Волочиська!

Хранцузьку мамзель? Яку-таку хранцузьку мамзель? Цікавість одразу охопила все перонне товариство. Адже було відомо, що потяг кур'єрський, суто для кореспонденції та поштових відправлень і пасажери ним ніколи не їздили. Тим часом помічник машиніста Федько поспіхом виніс із вагона чималу валізу, потім ще одну, а за мить на брудний, закіптюжений насип ступила

тендітна панянка в капелюшку винного кольору, прикрашеному егреткою — дорогоцінним пером білої чаплі з великим кришталево-прозорим цитрином. Її манто, хоч і дещо прим'яте, все одно вражало шиком та елегантністю, а біла пухнаста оторочка з лебединого пуху не давала приводу сумніватися, що «хранцузька мамзель» таки справді прибула якщо не з самого Парижа, то принаймні з Варшави...

Про такий фасон мантильок у Проскурові ще не чули, не менше враження справив і капелюшок, і тонке павутинне мереживо панчішок, і витончені підбори черевичків, власне, усе, що вдалося розгледіти, коли дівчина ступила з кур'єрського потяга на грішну землю.

Незнайомка випросталася і розгублено огледілася навколо, немов її висадили не на вокзалі проскурівської залізничної станції, а в дикій прерії. Позаду — закіптюжений вагон потяга, попереду — нездоланна перепона зі щебеню та кількох пар рядів брудних шпал... Ще далі — перон, а на ньому збіговисько, яке витріщалося на неї, немов вона й сама рідкісна біла чапля, що раптом спустилася з неба в цей холодний і похмурий осінній день. На завершення своєї місії Федько козирнув «хранцузькій мамзелі», махнув

машиністу рукою і застрибнув до вагона. Машиніст сердито сплюнув та одразу сховався в кабіні.

Уже за якусь мить кур'єрський сердито чмихнув, голосно забрязкавши міжвагонними з'єднаннями, й поволі рушив, залишивши незнайомку разом з валізами самотньо стояти біля залізничного полотна. Власне, а що вона могла ще зробити? Залишити непіднімні валізи й рушити на своїх підборах по щебеневому насипу до перону? Чи намагатися тягнути їх волоком? Як на прикрість вантажники зі своїми таратайками від'їхали за кілька хвилин до того, як машиніст згадав про пасажирку, тож незнайомка стояла ні в сих ні в тих, поки на неї витріщалися не менше ніж двадцять пар людських очей.

Тендітна біла чапля ладна була провалитися крізь землю. Зазнавати такого сорому раніше їй не доводилося. Дикі провінціали! Селюки! Які були — такими й залишилися! Невже з-поміж цього збіговиська не знайдеться жодного, хто допоможе їй, бодай, скаже вантажникам, щоб ті повернулися за її валізами!

У цю мить відчаю, коли, здавалося, вже нічого не порятує від неочікуваної ганьби в її розумінні, сталася ганьба ще більша. Просто з перону, не дбаючи про свої напуцовані черевики та доро-

ЗМІСТ

1. Хранцузька мамзель	3
2. Лоран де Монтеск'є	12
3. Забуте кохання	26
4. Солодка доля утриманки	42
5. Несподіваний візит	53
6. Маленька Англія	58
7. Par force	64
8. Анна Замойська	77
9. Бал у розпалі	92
10. Пробудження	107
11. Наслідки	115
12. Талант слідчого	127
13. Розслідування	136
14. За хлібними крихтами	154
15. Великий гультіпака	173
16. Панті	183
17. Таїс Проскурівська	195
18. За законом	201
19. Маленькі таємниці	212

20. Ключ до розуміння	234
21. Медіум і ясновидиця	241
22. Спиритичний сеанс	253
23. Коханка пана Путса	278
24. Вежа Мінерви	294
25. Вона вже йде	310
26. Героїновий еліксир	318
27. Sub vigilantia tu et utero tuo.....	348
28. Завіса спадає	361
29. Цвинтар	369
30. Автодафе	375
31. Новий початок	405